

Cuprins

CARTEA ÎNTÂI	
DELFI	5
CARTEA A DOUA	
DIONYSIOS DIN FOCEEA	43
CARTEA A TREIA	
HIMERA	105
CARTEA A PATRA	
ZEIȚA DIN ERYX	181
CARTEA A CINCEA	
SACRIFICIUL UMAN	269
CARTEA A ȘASEA	
DORIEUS	351
CARTEA A ȘAPTEA	
SICANII	435
CARTEA A OPTA	
PREVESTIRILE	519
CARTEA A NOUA	
LUCUMONUL	613
ULTIMA CARTE	
OSPĂȚUL ZEILOR	705

MIKA WALTARI Etruscul

Zece cărți despre nemaipomenita viață
a nemuritorului Turms, 520-450 î.Chr.

Traducere din limba finlandeză
de Teodor Palic

POLIROM
2017

Nu a mai rezistat să stea în continuare de vorbă și a ieșit pe punte, dar îi tremurau picioarele când a plecat. După aceea s-au auzit țipetele cu care-i ocăra pe vâslăși și loviturile cu funia împletită cu care-i mângâia pe spinare. Arsinoe a început să râdă fericită, și-a înfășurat brațele-i albe în jurul gâtului meu, m-a sărutat pătimaș și mi-a spus:

— Ai văzut cât de rapid m-am descotorosit de el ca să rămânem și noi doi o clipă singuri? Vai, Turms, nici nu știi ce fericită sunt, fiindcă ai fost atât de înțelept și nu te-ai amestecat în lupta aceea fără rost. Cu siguranță aș fi murit dacă ție ți s-ar fi întâmplat ceva rău.

Dar întâlnindu-mi privirea nu tocmai fericită, mi-a spus:

— Nu fi absurd, Turms! Nu te mai frământa și nu mai lua totul în tragic! Pentru numele zeiței, mai bine arunc în mare toate aceste daruri decât să văd că mă privești cu atâta reproș. Poate că sunt lacomă din fire și iubesc bijuteriile. Și este drept, aștept ca bărbații să-mi facă daruri, de preferință daruri scumpe. Dar acest lucru nu mi-l poți interzice, din moment ce tu însuși nu mi-ai făcut până acum nici un dar.

Și-a strâns și mai mult brațele împrejurul meu și a continuat:

— Bineînțeles, eu nu aștept de la tine nici un dar, Turms, fiindcă, pentru mine, tu însuși ești cel mai de preț dar. Însă te-aș disprețui dacă mi-ai interzice să primesc daruri de la alți bărbați. Am observat că tu ești un bărbat risipitor și nu te gândești la viitor ca alți bărbați ce și-au legat destinul de o femeie. Tu ai vrea să fii cum ești tu, să mă mulțumesc să dorm pe o grămadă de paie și să mănânc pește sărat până la sfârșitul vieții. N-am nimic împotriva celor care preferă un astfel de trai, dar parcă tot mai bine este să trăiești într-o casă frumoasă, să ai slujitori care să o îngrijească și sclavi care să-ți cultive pământul. Lasă-mă deci pe mine să mă ocup de viitorul nostru așa cum mă pricep!

Vorbele ei au mai diminuat din amărăciunea sufletului meu. Fiindcă era în ele evidentă dorința ei de a trăi alături de mine până la sfârșitul vieții;

altceva, de fapt, nici nu voiam. Când a observat că m-am mai înmuiat, mi-a mângâiat obrajii cu blana pisicii și mi-a spus:

— Înțelege-mă, Turms, încearcă să te gândești la mine nu numai așa cum vrei tu să mă vezi. Frumusețea este singura mea bogăție, dar această frumusețe, odată și-odată, tot se va risipi. Îți cer iertare pentru lipsa mea de modestie ce mă îndeamnă să mă folosesc de frumusețe atâta timp cât ea încă mai există. Iubește-mă așa cum sunt și îngroapă-ți gândurile rele! Pentru că eu niciodată nu mă voi putea schimba.

— O, Arsinoe! am rostit eu. Vorbele tale sunt ca apa curgătoare, care niciodată nu este în același loc și în fiecare clipă se schimbă. Dar eu te iubesc și sufăr din cauza ta. Spune, dragostea mea, oare ce dorești tu de la mine?

Ochii ei au devenit mari, m-a privit cu obrăznicie și mi-a spus:

— Tu știi mai bine decât mine ce doresc, nu cred că ai tu nevoie de vreun sfat.

Se auzea bătaia ritmică a vâslelor, corabia se legăna sub noi, iar eu am strâns-o pe Arsinoe în brațele mele, și trupul ei încordat ca un arc l-am simțit mai tânăr ca niciodată. Când s-a lăsat inserarea, trupul ei era ca o vie proaspătă și răcoroasă, iar eu ca peștele acela plat ce are ochii pe aceeași parte. Nu-i mai puteam dărui nimic.

5

Ritmul vâslelor s-a domolit progresiv, apoi nu s-au mai auzit decât, mai rare, sunetele egale ale celor ce băteau în scuturi pentru a întreține ritmul. Dionysios bea vin împreună cu Dorieus și Micon, sprijinindu-și coatele pe perna din lână, ce i-o dăruise Krinippos la despărțire și care mirosea puternic a grajd. Din când în când îi striga timonierului să fie vigilent. De altfel, era trist, iar Micon îi vorbea în șoaptă despre uitare și despre eterna întoarcere.

Dionysios a spus:

— Într-o eventuală întoarcere eu nu prea cred. Atâta timp cât mușchii îmi sunt încă tari ca fierul, atâta timp cât mâncarea aceasta impută are un gust și prieste burdihanului meu, atâta timp cât încă nu mi-am pierdut dinții, sunt mulțumit și nu tânjesc după nimic altceva. Dar, într-o seară ca aceasta, când marea are culoarea rubinie a vinului și în urechi îmi susură plăcut sunetul vâslelor ce se izbesc de valuri, într-o seară ca aceasta m-aș întoarce, fie doar și pentru a mai vedea o dată pescărușii cu aripile lor albe. M-aș întoarce să mai văd o dată cum corabia înfruntă valurile, cum se ridică și coboară cele trei rânduri de vâsle, să mai văd spuma ce se ridică etern în spatele prorei. Fără îndoială, templele sunt frumoase și statuile impunătoare ale zeilor mă răscolesc până și pe mine și mă îndeamnă la meditație, sunt minunate figurile negre și roșii de pe amfore și ochii mei sunt bucuroși să le vadă, însă mai frumoase decât orice altceva sunt corăbiile pe care grecii le construiesc de o mie de ani încoace, minunatele galere cu cincizeci de vâsle și chiar și aceste corăbii mai noi cu trei rânduri de vâsle sunt nespuse de frumoase.

Dorieus a spus:

— Frumoase sunt coloanele canelate ale templelor și frumoase sunt vârfulurile munților în lumina incandescentă a soarelui. Frumoase sunt platurile și orașele neîmprejmuite cu ziduri, dar cel mai frumos lucru din lume este fluviul Eurotas cu málul ce-l are la maluri. Frumoși sunt băieții goi ce sunt biciuiți în fața templului zeiței Artemis și nu scot un sunet, frumoși sunt învingătorii Olimpiadei, când plini de sudoare își primesc binemeritata cunună de lauri. Însă cel mai frumos este soldatul căzut în luptă pentru gloria patriei sale.

Micon a spus:

— Frumoși sunt porumbeii albi, frumos este șarpele ce se incolăcește în jurul caduceului, dar cel mai frumos este inițiatul – așa cred – când sudoarea morții ce i se prelinge pe frunte nu-l sperie, ci dimpotrivă, ochii lui întrezăresc deja lumea de dincolo și pe chipul lui apare un zâmbet.

Cum trebuia să spun și eu ceva, am spus:

— N-aş putea spune ce este frumos, chiar dacă ştiu ce este. Nu mă îndoiesc că şi voi ştiţi la ce mă gândesc eu, de aceea vă amăgiţi cu vin şi sporovăiţi astfel.

Se lăsase întunericul, pe cer răsăreau stelele şi Dionysios a urlat la păstrătorii de ritm să înceteze cu bătutul în scuturi şi a poruncit să fie legate cu funii corăbiile între ele pe timpul nopţii, apoi văslasii au primit mâncare şi s-au întins pe punte să doarmă.

Şi Micon, cu vocea lui caldă, a declamat atât de frumos:

*Visul este fratele morţii,
suferinţa este sora omului,
lacrimile lui sunt marea,
Dar eu sunt iniţiat,
arată-mi-te, zeu al celor iniţiaţi,
ia banul din gura mea,
condu-mă pe drumul cel bun
care duce la tine,
nu mă lăsa să întârzii la poarta uitării!
Iaooo, iaooo!*

Dar cred că urletul impetuos de la sfârşit nu făcea parte din cântecul iniţiatilor, ci era mai degrabă urletul lui Iakhos.

Navele noastre au înaintat în larg timp de trei zile doar cu ajutorul vâslelor şi nu a suflat din nici o parte vreo adiere de vânt. Noaptea, când corăbiile erau legate între ele cu parâme, pisica lui Arsinoe se căţara pe frânghiile împletite şi le zgâria cu ghearele; oamenii lui Dionysios, în mare parte superstiţioşi, erau îngroziţi când îi vedeau ochii ce străluceau ciudat în întunericul nopţii. Dar nu spuneau nimic şi dimineaţa trăgeau din nou la vâsle cu putere în speranţa de a se îndepărta de ameninţătoarele corăbii din Cartagina.

Dar în seara celei de-a patra zile, Dorieus şi-a strâns mai puternic centura, i-a adresat câteva vorbe proprii spade, a cântat un cântec lacedemonian de război ca să prindă curaj, apoi s-a aşezat ostentativ în faţa lui Dionysios şi l-a întrebat:

— Ascultă, Dionysios focceanule! Încotro navigăm? Am scăpat deja de multă vreme de corăbiiile cartagineze. După soare și stele, observ de la o zi la alta că ne îndreptăm spre nord. Dacă vom continua în felul acesta, nu vom mai ajunge niciodată la Eryx.

— Ai dreptate, i-a răspuns liniștit Dionysios. Eu însumi confirm că așa este.

Apoi a făcut un semn și într-o clipă câțiva bărbați zdraveni din echipaj i-au imobilizat mâinile și picioarele lui Dorieus mai înainte ca el să apuce spada. Mai întâi a mugit de furie, dar amintindu-și de demnitatea sa, Dorieus a renunțat și s-a mărginit doar să privească provocator în jurul său. Și Dionysios i-a spus:

— Dorieus, urmaș al lui Herakles, noi te respectăm pentru că tu ești un erou și pentru că obârșia ta este mai nobilă decât a oricărui dintre noi. Din nefericire, acea vâslă ce te-a izbit în cap la Lade ți-a mai micșorat din puterea de a înțelege bine unele lucruri. Și străbunului tău Herakles, chiar dacă el a fost zeu, tot i s-a întâmplat de i s-a răvășit mintea de la o lovitură, de auzea în urechi doar plâns de copil. Am fost răscolit să te văd pe tine, un erou, cum i te adresezi spadei ca unei ființe vii. Însă și mai mult m-a mirat să te aud că vorbești despre soare, stele și mare, deși nu te pricepi câtuși de puțin la navigație. Pentru a nu înnebuni și eu, n-am altceva mai bun de făcut decât să te leg, așa că vei sta jos în cală până ce te vei liniști și vom ajunge cu bine la Massilia.

Oamenii ce îl imobilizaseră au încercat să-l îmbuneze pe Dorieus și i-au spus:

— Nu fi supărat pe noi! Doar pentru binele tău o facem. Imensitatea mării tulbură adesea spiritul celor care nu sunt obișnuiți cu ea. Până și Ulise a consimțit să fie legat cu odgoane atunci când a început să vadă sirene și le-a auzit cântecul.

Dorieus, care tremura de furie, a răcnit:

— Nu vom merge spre nici o Massilie! În locul unei traversări a mării, plină de pericole, eu vă ofer un război glorios pe pământ și, după ce vom învinge, eu voi fi rege, pe capul meu va fi coroana câinelui din Segest, iar pământul Segestului va fi al vostru,

și vă veți putea construi acolo case și întemeia familia, iar copiii voștri vor fi instruiți ca să ajungă adevărați soldați. Îi veți avea sclavi pe toți elinii din Segest, ei vă vor sluji vouă și vor cultiva pământul. Iar ca să vă puteți distra din când în când, veți putea vâna sicanii din păduri și supune femeile lor plăcerilor voastre. De toate bucuriile, pe care eu vi le promit, animalul acesta de Dionysios vrea să vă lipsească.

Ca să-l facă să tacă, Dionysios a izbucnit într-un râs răsunător și a strigat lovindu-și coapsele:

— Ascultați ce spune, se vede din vorbele lui că-i scrântit la minte. Oare voi, bărbații Foceei, veți abandona marea pentru a vă lega de pământ?

Dar oamenii lui Dionysios au început să șovaie și să se uite unul la altul dezorientați. Vâslașii și-au părăsit băncile lor și au urcat pe punte, iar echipajul celor două penticontere s-a înghesuit în apropiere de pupa ca să audă mai bine.

Dionysios a redevenit grav și a spus:

— Vom naviga spre nord până la Massilia. În acest moment, noi suntem deja în apele tireniene. Este drept, marea este imensă, dar norocul sunt sigur că nu ne va părăsi. Iar de va trebui, îi vom învinge noi și pe etrusci și tot vom ajunge la Massilia. Acolo vinul este roșu ca sângele, acolo chiar și sclavii își pot înmuia pâinea în miere, iar o femeie cu pielea albă ca laptele nu costă decât câteva drahme.

Dar Dorieus, care se zbătea să scape de matahalele care-i apăsau mâinile și picioarele, a strigat:

— Ascultați-mă, oameni! În loc de ținuturi necunoscute și de zei străini, eu vă ofer o țară în care templele păstrează obiceiurile grecilor și în care până și barbarii sunt nevoiți să vorbească grecește. Vă ofer un drum scurt și un război ușor. Voi înșivă m-ați văzut în luptă. În fond, eu nu vă ofer decât o viață plină de desfătări sub protecția coroanei ce o voi purta.

Atunci Dionysios a vrut să-l lovească-n cap, dar oamenii lui l-au împiedicat să o facă. Câțiva chiar au luat în serios vorbele lui Dorieus și au spus:

— Sunt multe adevăruri în vorbele lui Dorieus și noi n-avem de unde ști cât de bucuroși ne vor întâmpina compatrioții din Massilia. Fără îndoială, etruscii